

romàniques d'Occident: deu haver-hi ja el participi d'aquest verb en un doc. del Pallars Jussà: «som falid --- d'ajuda e òmens de consel, *forçad* e irad prege a 'N G. de P. que ---», any 1242 (on PPujol, *Docs-VgUrg.*, 8.24, cregué llegir *foread*); és ja ben antic, però sempre menys corrent amb complement de cosa: «molt plagueren al rey --- les paraules que'l canonge dix de la misericòrdia de Déu --- manà que'ls diners que la cort havia *forçats* al pagès, li fossen retuts», Llull (*Blanq.*, *NCL.* II, 105.1); però més corrent l'acc. amb complement de persona: «moltes vegades s'esdevé que los hòmens per maestria se fan pregar e *forçar* de ço que desiren haver: e per açò par que lo bisbe Blanquerna se faça pregar de rebre lo papat» (id., 136.12); especialització freqüent és 'violat (una dona)': «e posassen fama que la hu d'ells volia *forçar* una dona, l'altre perquè havia furtat, l'altre perquè no volia pagar lo que havia promès», JoMartorell (Ag. II, 103); i ja deu ser el mateix en Jaume I: «dien-nos que'ls lexen la terra, e --- que'ns guardaran nostres muylers, e guardaran si res ne trahen; e, pus siam en lur poder, *forçar-les-an*, e *fer-n'an a lur guisa*» (Ag., § 79, p. 127); i amb complement oracional, modernament: «paraula de que jo no la *forsaré* a estimar-me», Noller (*Pap.*, 61).

Del participi *forçat* es derivava l'adv. *forçadament*: «lo Príncep *forçadament* tenia de ajudar a Kirielayson, e axí's fóra mesclada tota la gent», JoMartorell (Ag. I, 236), amb el sentit del modern *forçosament*, mentre que avui és més aviat 'en forma factícia': «La Toneta 's tornava roja com si li haguessin sorprès un sentiment secret, reya *forsadament*», Noller (*Pap.*, 35).

Forçador. *Forçaire*, vell nominatiu de *forçador*, restituit en el poema prosificat per Eiximenis, en lloc de «Amon --- *forçà* sa germana carnal» en el cap. 29 del *Li. de les Dones*, però restituint el vers «Amon --- a sa germana fon *forçaire*» (*EntreDL* I, 193, v. 17e).

Forçut [S. XIV]; en lloc d'això s'han usat: *forçarrut* mall. (*D'Amen.*; JnRosselló) digna de generalitzar-se amb aquest matis, com va sentir-ho Carles Riba, que la usa sovint i en forma ben escait en la seva *Odissea* (1.ª ed.); però també es diu a Mallorca *forcegut* «fort, robust, qui té molta forsa» [*DFgra.* i *D'Amen.* escrivint *forsagut*], però a Val. es va usar, i amb grafia *-ce-*: «*antiquitus*, cascuna dona donava tres anys de let, e eren pus *forseguts* e més de longa vida infans», StVicentF, 59.143.

Forcejar [S. XIV, *Facet*]; del cat. es prengué el cast. *forcejar* [fi S. XV, *DECH*], «per un joc de palanquetes queda l'ull de l'altre pany embussat, tapat de manera que no 'l descobriiran, y si'l descobriessin, no podrián *forsejar-la*», Noller (*Notes de c.*, 60), «mira que crido! —repetí la porquera, *forcejant* per a desempeller-se'n», Pons i Mass. (*Trascant p. l. S.*, 10). *Forceig*. *Forceguejar*.

Forciu i sobretot *forçivament*: «de forces a fer als clerges --- N'Arsèn d'Urgè e n R. de Castellbò macip, qui albergen los clerges *forçivament*», doc. de Cerdanya, S. XI (PPujol, *DocsVgUrg.*, 5.6); i *forçivament* en algun del S. XV; generalment *forçivol*, que apareix qua-

si sempre com adverbi *forçivolment*: «li era entrat en son castell *forçivolment*», Desclot (cap. 136); «és stata culpa --- dels tirans qui aqels han tenguts *forçivolment* subjugats», a. 1408 (Ant. de Bofarull, *Ant. Marina Catalana*, p. 83), «serieu vós per ventura Marquareu que pres sa jermána Canatre e *forçivolment* la violà», JoMartorell (Ag. II, 216); l'adjectiu *forçivol* en forma no adverbial només el veig en Verdager: «Que 'l pare hem vist en somnis: l'hem vist com engegava / a l'hort d'hont érem roses, los poltros de Neptú, / mentre eix Déu ab *forçivol* trident lo descalçava. / És somni; mes ses timbes y platja cruxen pu!», *Atl.* (92); en un doc. de la Ribagorça extrem-occidental *forçivament* ja 1295 (Martín Duque, *Ovarra*, 187.31); *forçiblement*, *Consolat. Forçós* [1632], *forçosament* [1585]. *Fer la forçosa*.

Esforçar: «*fraires cars, esforcem-nos* que'ls pecats en què som nos lexen, e nostres penitències prenam», *Homilies*, 3v3; «s'*esforçà* de tots sos poders a pregar», «dementre que'l abat *sforçava* e enagava aytant com podia lo monge ---», Llull (*Blanq.* I, 264.24; II, 33.7), derivat comú a tot el romànic occidental (en cast., ja en el *Cid*; Juan Manuel, *Cab. e Escudero*, 476.22, etc.). *Esforç*, doc. de Bna., a. 1462 (RLR LXV, 90); *esforcegat*; *esforçadament*.

Reforçar [«cendats *reforsats* e plans», tarifa dels Corredors de Bna. de 1271, *EntreDL* I, 155ss., § 73]; *reforçament* [Lacav.]; *reforç* [Belv.], *reforçant*. *Inforçiat*. *Infortidament*. *Perforçar*.

¹ Internacionalitzat des del b. ll., *fortalici* en Eiximenis, it. antiq. *fortelizio*. —² Afegim-hi Tobler, *Sitzber. preuss. Akad.*, 1896, 851ss.; GParis, *Rom.* xxv, 621; Zaccaria, *Elem. Ib.*, s. v. *fortalizio* (rar i d'influència cast. en it.). En portuguès, veg. Leite, *RLus.* xxvii, 246, la *-e-* de les formes antigues *forte-leza*, *furtel-* (1291, 1338, 1376) indica provenença francesa (amb dissimilació subsegüent). —³ En català, propi de la toponímia pirinenca: *El Barcarès*; o bé, amb *-i-* per influència de *-icius*, i sovint dissimilat en *-adis*: *Pont Cabradis* ('pont només transitat per les cabres', en el congost del Cardener, CAPRARICIUS), *La Font Tornadissa* i d'altres. Per al sufix *-ARICIUS* a França, veg. Antoine Thomas, *Essais de Ph. Fr.*; en italià *-ereccio* és encara més conegut. En *fortalesa* la dissimilació fou en *-i-* i no en *-d-*. —⁴ Mot d'ús universal en el Princ., a Barcelona, etc., fins al Pall., Ribag. i altres comarques occidentals, nòrdiques i centrals. És estrany l'error manifest del *DFa.* (tan exacte i quasi infallible en tals coses), que el descriu com a pudor forta. Al contrari: *pudor* i *fetor* inclouen el matis de sensació repugnant, que *fortor* certament no té. *Aliquando bonus dormitat Homerus* (quasi no recordo altre error d'aquesta evidència en l'obra del mestre, si no és el cas d'*avenc*). Es dirà *pudor* o *fetor* de matèries excrementícies, de ventositats, de cadàvers, del menstru, de carn o peix quasi putrefactes, de certs cossos químics com els sulfurosos (sulfhídric) i semblants, però no *fortor*. En canvi és *fortor* la del qui s'ha atipat d'all o cebes, sadollat de vi (i el respira), de